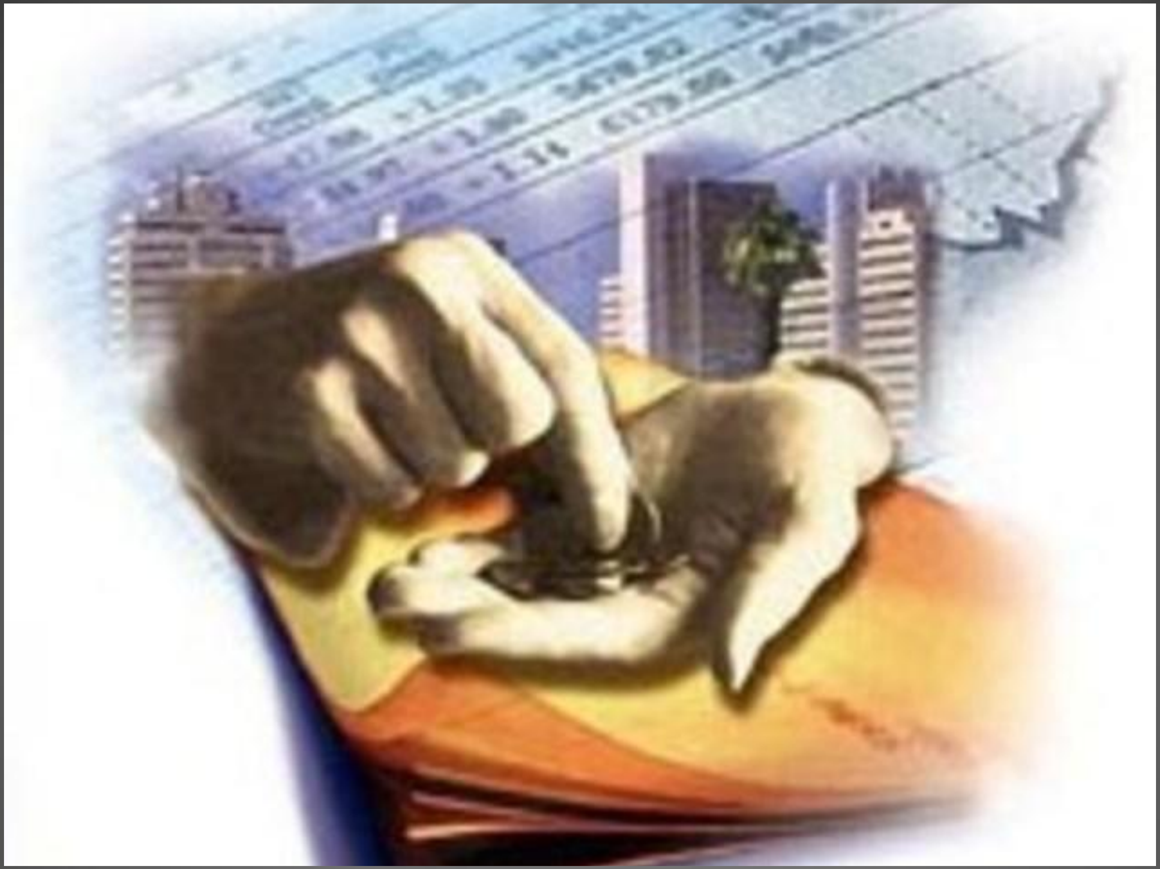

Экономикалық мәдениет : мәні және құрылымы

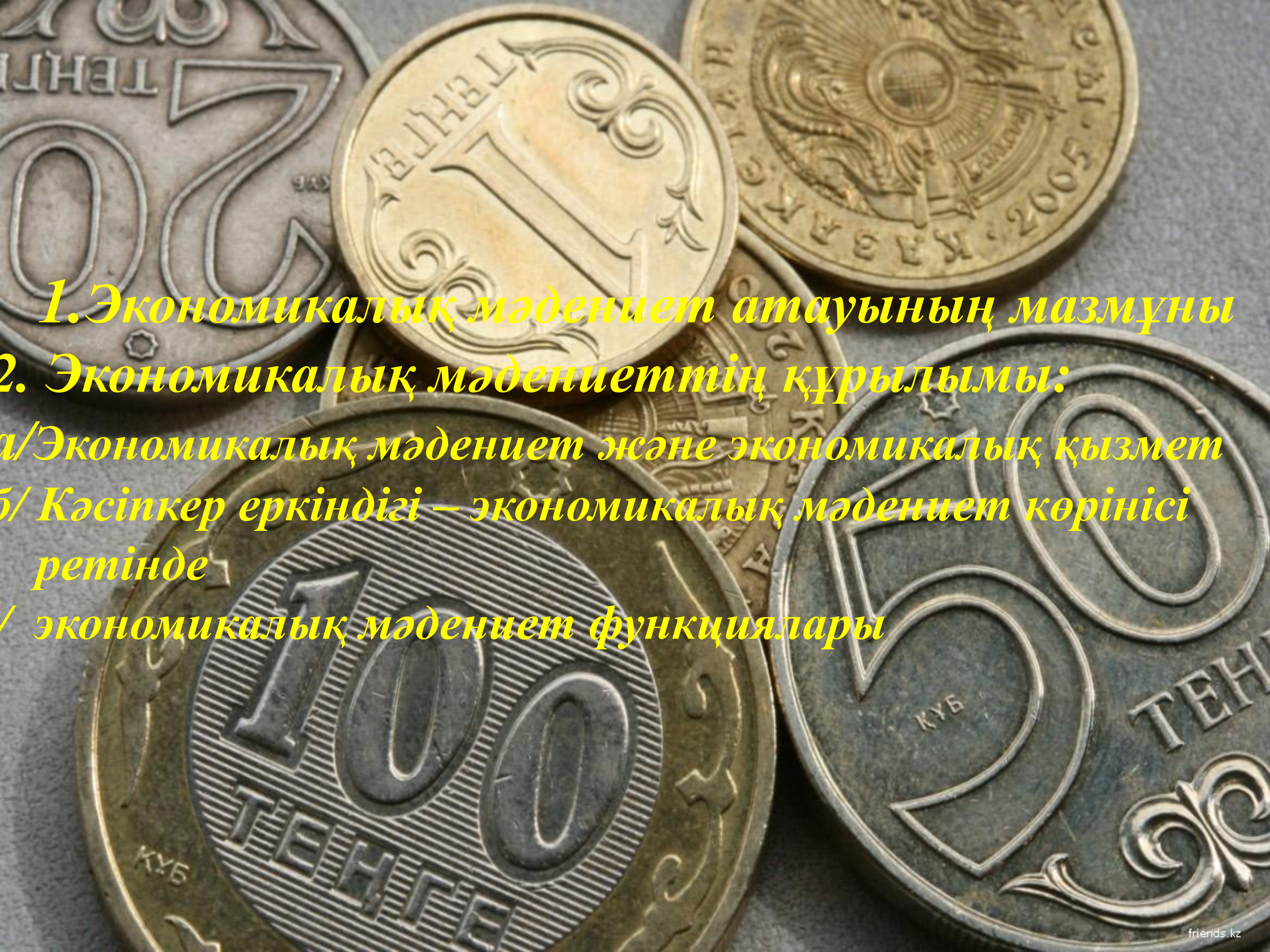

1.Экономикалық мәдениет атауының мазмұны

2. Экономикалық мәдениеттің құрылымы:

а/Экономикалық мәдениет және экономикалық қызмет

б/ Кәсіпкер еркіндігі – экономикалық мәдениет көрінісі ретінде

/ экономикалық мәдениет функциялары

Экономикалық мәдениет

- Система **ценностей и мотивов** хозяйственной деятельности, уровень и качество **экономических знаний**, **оценок и действий** человека, содержание **традиций и норм**, регулирующих экономические отношения и поведение.

- ***Экономикалық мәдениет кең мағнада*** *— қоғамда жасалған өндірістік қызметтің құралы болып табылатын материалдық және рухани құралдардың жиынтығы:* машиналар,ғимараттар, қалалар, жолдар т. б.; экономикалық білім, шеберлік, дағдылар, адамдардың бір-бірімен қатынасу тәсілдері мен түрлері, экономикалық зият / парасат / - интеллекті.

- ***Экономическая мәдениет тар мағнада***— халықтың, топтың, индивидтердің экономикалық ойлауы мен қызметі - әрекеті. Оның арқасында адамдар нақты әлеуметтік-экономикалық жағдайларға бейімделеді.

- *Экономикалық мәдениет жалпы мәдениеттің мәнді құрамдас бөлігі болып табылады.*
- ***Экономикалық мәдениет кең мағнада*** *— қоғамда жасалған өндірістік қызметтің құралы болып табылатын материалдық және рухани құралдардың жиынтығы:* машиналар,ғимараттар, қалалар, жолдар т. б.; экономикалық білім, шеберлік, дағдылар, адамдардың бір-бірімен қатынасу тәсілдері мен түрлері, экономикалық зият / парасат / - интеллекті.
- ***Экономическая мәдениет тар мағнада***— халықтың, топтың, индивидтердің экономикалық ойлауы мен қызметі - әрекеті. Онын арқасында адамдар нақты әлеуметтік-экономикалық жағдайларға бейімделеді.

- Жалпы алғанда экономикалық мәдениетті экономикалық мінез-құлықты реттеуші және экономикалық саладағы құндылықтар, нормалар, қажеттіліктерді сұрыптауға және жаңартуға әсер ететін, оның субъектілерінің экономикалық белсенділіктерінің бағыттарын анықтайтын әлеуметтік нормалар мен құндылықтардың жиынтығы деуге болады.

Экономикалдық мәдениеттің осы мазмұнын экономикалық әлеуметтану саласының белгілі мамандары ***Т.И. Заславская мен Р.В. Рывкин*** баса көрсеткен. Олар: «экономикалық мәдениетті мәдениеттің жеке, дара бөлігі ретінде қарастыруға болмайды. Себебі экономикалық мәдениет кең мағнада мәдениеттің әлеуметтік-экономикалық саладағы проекциясы ретінде танылады» – деген.

Экономикалық мәдениет деңгейлері :

- ғалым-экономистер- ***теориялық экономикалық сана***

- Мемлекеттік құрылымдардың шенеуніктері, директорлар, менеджерлер, кәсіпкерлер– тәжірибелі ***экономикалық ойлау мәдениеті***

- Бұқаралық сана – ***өндірістік және тұтыну /мотивация/ түрткілері мәдениеті***

Экономикалық мәдениет

Құндылықтар, мораль (еңбек этикасы);

Ғылыми және инструменталдық білім (кәсіби және арнайы);

нормалар және мінез-құлықты нормативті реттеу

Экономикалық мәдениет - тәртіп /мінез-құлық стереотиптері - таптаурын/ мен экономикалық білімдерден тұрады:

экономикалық мінез-құлықтың реттегіштері болып табылатын экономикалық мүдделер, құндылықтар, нормалар,ережелер,ептілік, іскерлік дағдылардың жиынтығы.

Экономикалық мәдениеттің жеке тәртіпті реттеуші механизм ретіндегі ерекшеліктері :

- **1) қоғамдық масштабтағы құндылықтар мен нормалар және экономиканың ішкі қажеттіліктерінен туындайтын әлеуметтік нормалар әрекеттестігі;**
- **2)экономикалық мүдделер, интересы, әлеуметтік стереотиптер және әлеуметтік күтінімдер осы әрекеттестіктердің каналы ретінде;**
- **3) экономикалық мәдениеттің әлеуметтік субъектілердің мінез-құлқын басқаруға бағытталуы (жеке индивидтер,әлеуметтік топтар, еңбек ұжымдары.).**

Экономикалық білімдер

- Материалдық игіліктерді өндіру, айырбастау, бөлу және тұтыну жіне т.б. туралы экономикалық түсініктердің жиынтығы.

Экономической мәдениеттің негізі - сана.
Компоненттері:

- Экономикалық білім

- Экономикалық ойлау

- Экономикалық бағыттылық /қажеттіліктер, мүдделер, түрткілер

- **Неліктен сана экономикалық мәдениеттің негізі болады?**

Экономикалық қатынастар және экономикалық мүдделер

Экономикалық қатынастар экономикалық мәдениеттің маңызды көрінісі болып табылады. Адамдар арасындағы экономикалық қатынастардың сипатттарына өндірістің дамуы ғана емес сонымен қатар қоғамның әлеуметтік тепе-теңдігі, оның тұрақтылығы да тәуелді.

Экономикалық қатынастар:

– Меншіктік қатынастар,
– Қызметпен алмасу,
– Тауар және қызмет көрсетудің бөлінуі.

- ***Әлеуметтік әділеттілік мәселелері***

Экономикалық мүдде –

Адамның өз өмірі мен отбасын қамтамасыз ету үшін қажетті игіліктерді алуға талпынысы.

Мүддеде адамның қажеттіліктері мен өндіріс қажеттіліктерін қанағаттандырудың жолдары мен тәсілдері көрініс береді.

кәсіпкер

мүдде

Барынша мол табыс

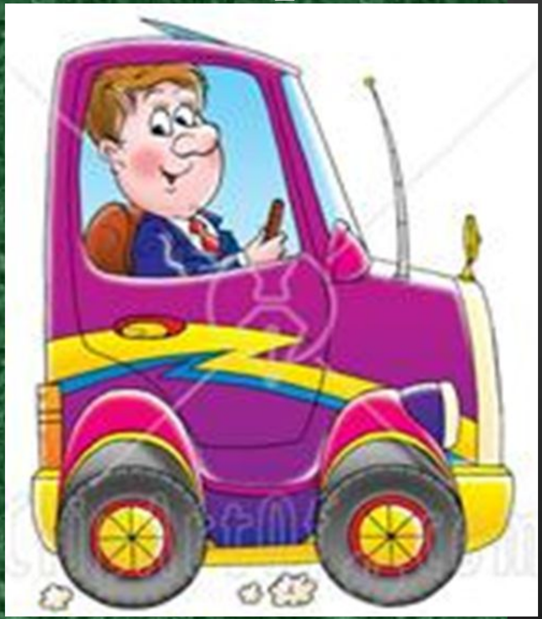

Тұлғаның қасиеттері

- Еңбекқорлық.
- Жауапкершілікті.
- Үнемшілдік.
- Өз еңбегін ұтымды ұйымдастыра білу.
- Тапқырлық.
- Жаңашылдық.

- Ысырапшылдық.
- Ұқыпсыздық.
- Пайдақорлық, сұғанақтық.
- Алаяқтық.

Тұлғаның экономикалық мәдениетінің деңгейлері

Экономикалық мәдениет пен қызмет арасындағы байланыс

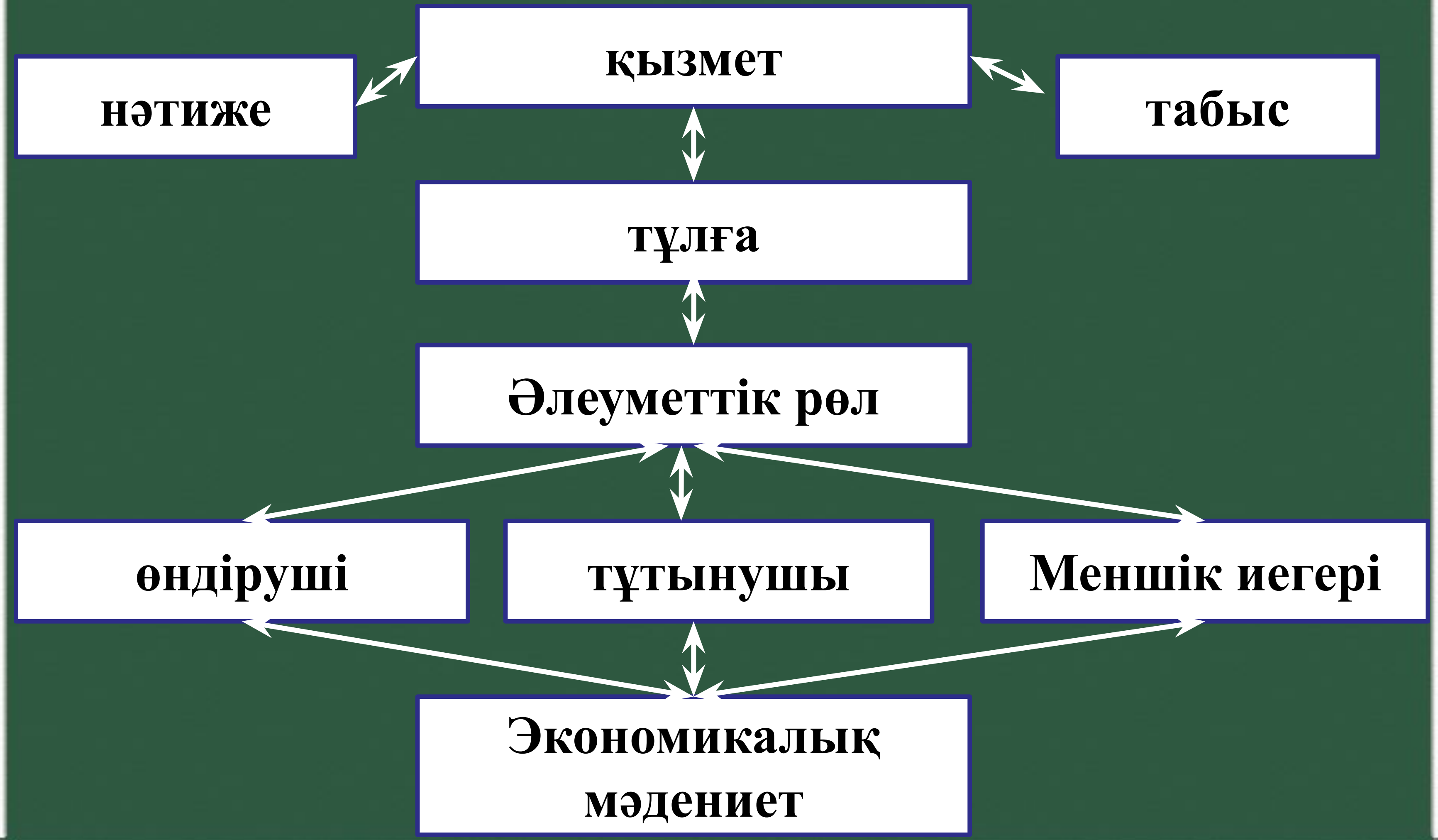

Іскерлік этикасы

- Шаруашылық қызметі барысындағы мінез-құлық /тәртіп/ нормалары мен ережелері.

«Адал болу тиімді»

Экономикалық еркіндік

- Экономикалық шешім қабылдау және экономикалық қарекет /қызмет/ еркіндігі.

Еркін кәсіпкерлік

- Меншік иегері болып немесе жаңа бір кәсіпкерлікпен айналысу құқығы.

- Кәсіпорнын өзбетінше басқару.
- Қызметке алу және босату.
- Кіріске билік жүргізу т.б.

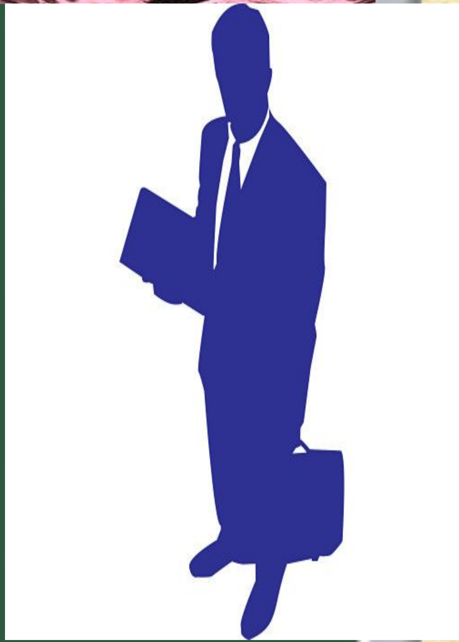

Өндірушінің экономикалық мәдениетіне қойылатын талаптар:

- Білім.
- Жоғары дәрежедегі өнегелілік.
- Жалпы мәдени деңгейінің жоғары болуы.
- Өзін ұстай білуі.
- Өзін өзі бақылауы.

Меншік иегерінің экономикалық мәдениетіне қойылатын талаптар:

- Меншігін өзінің дамуына, жақындары мен барша қоғам игілігіне пайдалануға тырысу:
  - спонсорлық,
  - қайрымдылық.

Кәсіпкердің қасиеті

- Ынталылық.
- Тәуелділік.
- Лидерлік.
- Ұйымдастырушылық.
- Табандылық.
- Экономикалық ой тәуелсіздігі.
- Пікірінің тәуелсіздігі /дербестігі/.

Кәсіпкерлік еркіндігі

- Кәсіпкердің қызметі өнеркәсіп орны ашылған елдің заңының негізінде жүргізілуге тиісті.

Кәсіпкердің еркіндігі

- Кәсіпкер ***<u>әлеуметтік жауапкершілік</u>*** көрсетуге тиісті.

Ол тек жеке бас қамын ойламай, қоғам мүддесімен де санасуға міндетті.

Әлеуметтік жауапкершілік

- Заңдардан бұлтармау.
- Болашақты болжау:
  - Тұтынушыларды қалыптастыру,
  - Экономикалық қауіпсіздікті қамтамасыз ету,
  - Қоғамның әлеуметтік, саяси тұрақтылығын қамтамасыз ету.

Тұрақты даму– **болашақ ұрпақтың қажеттілігін қанағаттандыруға зиян келтірмей** қазіргі ұрпақтың қажеттілігін қанағаттандыратын қоғамның дамуы.

Экономикалық мінез-құлықты ретке келтіретін экономикалық мәдениеттің функциялары:

- ***Трансляциялық қызмет*** – бұрынғы құндылықтар, нормаларды, мінез-құлық мотивтерін бүгінге, бүгіннен болашаққа беру.
- ***Селекциялық функция*** – қоғам дамуы міндеттерін шешу үшін қажетті деген құндылықтар мен нормаларды жинақтау.
- ***Инновациялық функция*** – басқа мәдениеттен қабылдаған прогрессивті құндылықтар мен нормаларды ескере отырып әлеуметтік нормалар мен құндылықтарды жаңарту.